

KLAGANDE

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun
811 80 Sandviken

MOTPART

██████████ ██████████
████████████████████
████████████████████

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Faluns dom den 28 mars 2017 i mål nr 2744-16,
se bilaga A

SAKEN

Personkretstillhörighet

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

1. Kammarrätten ändrar förvaltningsrättens dom och förklarar att ██████████
██████████ tillhör personkretsen i 1 § 3 lagen (1993:387) om stöd och service till
vissa funktionshindrade.
 2. Kammarrätten visar målet åter till Omsorgsnämnden i Sandvikens
kommun för prövning av ██████████ rätt till personlig assistans.
-

YRKANDEN M.M.

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun yrkar i första hand att kammarrätten fastställer nämndens beslut den 30 maj 2016. I andra hand yrkar nämnden att ärendet visas åter till nämnden prövning av rätten till personlig assistans. Nämnden anför i huvudsak följande till stöd för sin talan.

██████ klarar vissa av ADL-funktionerna, inklusive vissa hushållsgöromål, även om de genomförs med vissa svårigheter. Han kan kommunicera med andra människor utan stöd av annan. ██████ fysiska funktionsnedsättningar är inte tillräckligt stora för att han ska anses tillhöra personkretsen i 1 § 3 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, såsom det beskrivs i lagens förarbeten. Vidare bedöms inte funktionsnedsättningarna ge så betydande svårigheter i den dagliga livsföringen att de medför ett omfattande behov av stöd och service i den mening som avses i lagen. Nämnden har bedömt att ██████ inte tillhör personkretsen enligt LSS vilket inneburit att vidare prövning gällande hans rätt till insatsen personlig assistans inte har varit relevant. Frågan om rätten till personlig assistans ska prövas av nämnden som första instans och inte av förvaltningsrätten.

██████ anser att överklagandet ska avslås. Till stöd för sin talan anför han i huvudsak följande.

Trots en omfattande beskrivning av hans hjälpbehov, som dessutom styrks av flertalet läkarintyg och ADL-intyg, anser nämnden att hjälpbehoven inte är tillräckligt omfattande för att han ska anses tillhöra personkretsen. Kommunens utredning är till stor del felaktig och genomsyras av en medicinsk inkompetens samt en ovilja att förstå det som anges i intyg och beskrivningar. Förvaltningsrätten har gjort en korrekt bedömning av inskickade intyg.

Han har ansökt om personlig assistans och inte endast en personkretsbedömning. Beslutet ska omfatta både huvudfrågan och den eller de kompletterande prövningar som krävs för att huvudfrågan ska vara möjlig att svara på. Förvaltningsrättens förfarande, utifrån den ansökan och den utredning som gjorts, är därför korrekt.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten delar förvaltningsrättens bedömning att [REDACTED] omfattas av den s.k. personkretsen i 1 § 3 LSS. Frågan i målet är därefter om hans behov av hjälp för att tillgodose de grundläggande behoven är av den karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans.

En funktionshindrad person kan omfattas av 1 § 3 LSS utan att för den skull uppfylla förutsättningarna för personlig assistans. Det är fråga om två prövningar som inte behöver sammanfalla (jfr rättsfallet RÅ 2009 ref. 57). Omsorgsnämnden har endast prövat om [REDACTED] tillhör personkretsen enligt 1 § LSS. Nämnden har däremot inte utrett och prövat om hans hjälpbehov är så krävande eller komplicerat som förutsätts för rätten till personlig assistans. Mot denna bakgrund, och med hänsyn till instansordningen, bör prövningen i första hand ske hos omsorgsnämnden. Målet ska därför återförvisas till omsorgsnämnden för prövning av frågan om rätt till personlig assistans. Vid denna prövning har nämnden att utgå från att [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § 3 LSS.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Charlotte Waas
kammarrättsråd
ordförande

Åsa Ärlebrant
kammarrättsråd
referent

Lina Nilsson Levin
tf. kammarrättsassessor

Emil Öhlén
föredragande jurist

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I FALUN
Föredraganden
Emil Lindmark

DOM
2017-03-28
Meddelad i Falun

Mål nr
2744-16

KLAGANDE

██████████ ██████████
████████████████████ ██████████
████████████████████

MOTPART

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun
811 80 Sandviken

ÖVERKLAGAT BESLUT

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommuns beslut 2016-05-30

SAKEN

Personlig assistans

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och beslutar att ██████████ är berättigad till personlig assistans. Det ankommer på Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun att beräkna omfattningen av insatsen.

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Omsorgsnämnden i Sandvikens kommun (nämnden) avslog den 30 maj 2016 [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade; LSS. Som skäl för avslaget anförde nämnden i huvudsak följande. Av utredningen framkommer att [REDACTED] klarar att sköta stora delar av sin dagliga livsföring helt eller delvis självständigt. Det framkommer att han har ett visst behov av stöd för sin dagliga livsföring såsom exempelvis behov av visst stöd av annan person vid förflyttningar utomhus och vid nedre hygien. Behovet anses emellertid inte vara av den omfattningen att de fysiska funktionsnedsättningarna bedöms tillräckligt stora som beskrivs i lagens förarbeten för att tillhöra personkrets 3. Vidare bedöms inte funktionsnedsättningen ge så betydande svårigheter i den dagliga livsföringen att den ger ett omfattande behov av stöd och service enligt lagens mening. [REDACTED] uppfyller därmed inte samtliga rekvisit för att tillhöra personkrets 3 enligt 1 § LSS och har därmed inte rätt till insatser enligt LSS.

[REDACTED] yrkar att den ansökta insatsen ska beviljas och anför i huvudsak följande. Hans medfödda skada orsakar framför allt ofrivilliga rörelser och koordinationssvårigheter i höger kroppshalva och i armar och händer. Även ben och bål är påverkade men inte i lika stor utsträckning vilket gör att han med stöd av en person kan förflytta sig gående. Eftersom hans motoriska problem är så omfattande och till sin natur plötsliga har han svårt att använda mer statiska hjälpmedel såsom rollatorer då dessa inte kan kompensera när hans kropp rycker till eller när benen plötsligt ger vika. På grund av sin medfödda skada behöver han hjälp med samtliga göromål i vardagen, såsom personlig hygien, mathållning, förflyttningar, hushållssysslor med mera. Nämndens utredning innehåller en mängd felaktigheter vilka motsägs av de bifogade intygen från arbetsterapeut och läkare.

Nämnden står fast vid sitt beslut.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE*Frågorna i målet*

Målet gäller om [REDACTED] uppfyller förutsättningarna för insatsen personlig assistans enligt LSS. Ställning måste då tas till flera frågor. Den första frågan är om [REDACTED] funktionshinder och hjälpbehov är av det kvalificerade slag som krävs för att han ska anses höra till personkretsen enligt 1 § 3 LSS. Nämnden har besvarat denna fråga nekande och på den grunden avslagit hans ansökan om personlig assistans.

Rätt till insatser enligt LSS

LSS innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Enligt 7 § LSS har personer som anges i 1 § rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Vid bedömning av om en person har rätt till stöd och service enligt LSS måste därför först utredas om personen i fråga omfattas av personkretsen i 1 § LSS.

Personkretsen

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] har ett varaktigt funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande i och med hans hjärnskada. Förvaltningsrätten finner, mot bakgrund av utredningen i målet, inte anledning

att göra någon annan bedömning. Frågan är om hans funktionshinder är stort och orsakar honom betydande svårigheter i hans dagliga livsföring och om han därför har ett omfattande behov av stöd och service som gör att han omfattas av personkretsen i 1 § 3 LSS.

För att en persons funktionshinder och hjälpbehov ska anses vara av det kvalificerade slag som krävs för att hon eller han ska höra till personkretsen enligt 1 § 3 LSS krävs att alla angivna rekvisit enligt paragrafen är uppfyllda. Rekvisiten går emellertid inte att helt självständigt bedöma var för sig eftersom de påverkar varandra (jfr prop. 1992/93:159 s. 168).

Av förarbetena till LSS framgår vidare bland annat följande. Funktionshindren ska vara varaktiga, det vill säga inte vara av tillfällig eller mer övergående natur. Kravet på funktionshindrens storlek innebär att de ska ha en sådan karaktär eller omfattning att de starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt, till exempel boende, fritid eller behov av habilitering eller rehabilitering. Det gäller till exempel om en person till följd av funktionshinder dagligen är mycket beroende av hjälpmedel eller har återkommande behov av en annan persons hjälp för den dagliga livsföringen bland annat i boendet eller för att förflytta sig, meddela sig med andra eller ta emot information. För människor med flera funktionshinder måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionshinder kan i samverkan verka multiplicerande. Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas bland annat att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädning, mathållning, kommunikation, förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning eller behandling. Det kan också handla om att kunna göra sig förstådd eller att förstå sin ekonomi. Ett omfattande behov av stöd eller service kan vara behov av hjälp med toalettbesök, påklädning, matlagning, skrivning och läsning, förflyttning med mera. En bedömning av en persons behov av stöd

eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer (jfr prop. 1992/93:159 s. 55 och 168 f.). Till utredningen är intyg bifogade från läkare, arbetsterapeut och från ■■■■■ lärare i skolan. Av intygen framgår sammanfattningsvis i huvudsak följande. På grund av sin medfödda hjärnskada har ■■■■■ problem med finmotorik och koordination och spastiska rörelser. Detta medför att han behöver hjälp med i stort sett samtliga moment vid sin personliga hygien. Han behöver också praktisk hjälp med av- och påklädning och med sin mathållning. Förflyttningar inomhus i det egna hemmet klarar han för det mesta av genom att ta stöd av väggar men hans okontrollerade rörelser orsakar dagligen fall vilka i sig har orsakat och ständigt riskerar att orsaka skador. Han klarar av att förflytta sig utan fall om han har stöd av en annan person. Hjälpmedel som till exempel rollator hjälper inte mot fallrisken då det inte förhindrar hans okontrollerade rörelser. Han kan inte självständigt ta sig till kollektivtrafik och kan inte heller förflytta sig utomhus utan stöd av någon. Detsamma gäller i skolan. Han kan inte sköta hushållssysslor i någon större utsträckning utan hjälp. Hans fysiska funktionsnedsättning har ingen påverkan intellektuellt eller kognitivt och han kan kommunicera självständigt och har klarat grundskolan bra. Han läser nu SFI med goda resultat.

Förvaltningsrätten konstaterar att ■■■■■ dagligen är mycket beroende av hjälpmedel samt att han har ett återkommande behov av andra personers hjälp för sin dagliga livsföring bland annat vad gäller hygien, mathållning, hushållsarbete och förflyttningar. Förvaltningsrätten anser mot denna bakgrund att funktionshindret är av sådan karaktär och omfattning att det starkt påverkar flera viktiga livsområden samtidigt och därmed är att betrakta som stort.

Utredningen visar att det finns flera vardagsrutiner som ■■■■■ inte kan klara på egen hand. Hans funktionshinder får således anses förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen. Den omständigheten att han

klarar att självständigt tillgodose vissa av sina grundläggande behov ändrar inte denna bedömning.

██████ har också ett återkommande behov av särskilt stöd för att klara funktioner som andra kan klara på egen hand. Han har bland annat ett dagligt behov av hjälp med av- och påklädning, toalettbesök och förflyttningar i och utanför hemmet. Han anses därför ha ett omfattande behov av stöd och service.

Sammanfattningsvis gör förvaltningsrätten bedömningen att ██████ funktionshinder är stort och medför betydande svårigheter för honom i hans dagliga livsföring och därmed ett omfattande behov av stöd och service. Han omfattas därför av personkretsen i 1 § 3 LSS.

Rätt till personlig assistans

██████ omfattas av 1 § 3 LSS och är således berättigad till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9. Nästa fråga i målet är därmed om ██████ är berättigad till den ansökta insatsen biträde av personlig assistent.

En sådan insats som avses i 7 § LSS är biträde av personlig assistent (9 § 2 LSS). Med personlig assistans avses enligt 9 a § LSS personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Grundläggande behov

Av förarbetena till LSS framgår att assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket

personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Avsikten bör emellertid vara att assistansen därutöver också ska ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet, till exempel om personen behöver hjälp för att komma ut i samhället, för att studera, för att delta i daglig verksamhet eller för att få eller behålla ett arbete (jfr prop. 1992/93:64 s. 64). Regeringsrätten (nuvarande Högsta förvaltningsdomstolen) uttalade i RÅ 2009 ref. 57 att det inte finns något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning. Tidsfaktorn har emellertid självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger.

Det är främst personer med fysiska funktionshinder och med de mest omfattande behoven som blir berättigade till insatsen personlig assistans. Personer som helt eller i stor utsträckning själva klarar av att på egen hand sköta sina personliga behov och som enbart har behov av motivations- och aktiveringsinsatser bör inte ha rätt till personlig assistans (jfr prop. 1995/96:146 s. 13 och RÅ 2003 ref. 33 och däri angivna rättsfall). Undantagsvis kan en annan bedömning göras om det är fråga om att den enskilde, huvudsakligen på grund av sitt psykiska tillstånd, behöver sådan aktiv tillsyn som närmast har karaktär av övervakning. Påminnelser, praktiska instruktioner och liknande kan inte räknas till sådan kvalificerad tillsyn (jfr RÅ 2009 ref. 57). För att sådan aktiv tillsyn ska räknas som ett grundläggande behov förutsätts enligt praxis att det krävs ingående kunskaper om den enskilde för att hjälpa denne (jfr bland annat RÅ 2000 ref. 97 och RÅ 2003 ref. 33).

Förvaltningsrättens bedömning

De bifogade intygen i målet visar en samstämmig bild av att [REDACTED] behöver mer eller mindre omfattande praktisk hjälp med sina grundläggande behov i form av personlig hygien, av- och påklädning samt mathållning.

Han behöver utöver detta praktisk hjälp för att förflytta sig och för att komma ut i samhället. Förvaltningsrätten finner mot den angivna bakgrunden att [REDACTED] behov av hjälp för att tillgodose sina grundläggande behov anses vara av den karaktär och omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans. Överklagandet ska därför bifallas. Det ankommer på nämnden att beräkna den exakta omfattningen av insatsen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Anders Lidman
rådman

I avgörandet har även nämndemännen Kjell Fröström, Agneta Stjernström och Ann-Margrete Nissdal deltagit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.